

Príloha C

Nové programovacie obdobie 2000-2006:

Uplatňovanie princípu „znečisťovateľ platí“

**Diferenciácia miery pomoci spoločenstva poskytovanej pre
infraštruktúrne projekty zo štrukturálnych fondov, Kohézneho fondu a
ISPA**

OBSAH

I.	ÚVOD: VŠEOBECNÝ RÁMEC	3
II.	INFRAŠTRUKÚRNE AKTIVITY, NA KTORÉ SA ZAMERIAVAJÚ TIETO PROSTRIEDKY	5
III.	JEDNOTLIVÉ SPÔSOBY UPLATŇOVANIA PRINCÍPU „ZNEČISŤOVATEĽ PLATÍ“ V RÁMCI AKTIVÍT SPOLUFINANCOVA- NÝCH ZO ŠTRUKTURÁLNYCH FONDOV, KOHÉZNEHO FONDU A PROGRAMU ISPA	6
1.	Infraštruktúrne aktivity s legislatívnym rámcom Európskeho spoločenstva pre spoplatnenie princípu „znečisťovateľ platí“	7
a)	Poplatky založené na spotrebe zdrojov	7
b)	Nedostatočné poplatky	7
c)	Absencia systému poplatkov	7
d)	Osobitné prípady, v ktorých je potrebná určitá flexibilita	7
2.	Infraštruktúrne aktivity, kde sa vyvíja legislatívny rámec Európskeho spoločenstva pre spoplatnenie znečisťovania	8
a)	Typy infraštruktúrnych projektov	8
b)	Diferenciácia miery pomoci	8
IV.	IMPLEMENTÁCIA	10
	PRÍLOHA 1	11
	PRÍLOHA 2	13
	PRÍLOHA 3	14

I. ÚVOD: VŠEOBECNÝ RÁMEC

Nové všeobecné nariadenie o štrukturálnych fondoch, revidované nariadenie o Kohéznom fonde a nový predvstupový nástroj ISPA obsahujú ustanovenia o uplatňovaní princípu „znečisťovateľ platí“ v aktivitách fondov. Najmä nové nariadenia o fondoch ustanovujú diferenciáciu miery príspevkov s odkazom na zásadu „znečisťovateľ platí“¹.

Princíp „znečisťovateľ platí“ znamená, že ten, kto spôsobuje poškodzovanie životného prostredia, by mal znášať náklady na zabránenie alebo kompenzáciu tohto poškodzovania. Vo väčšine prípadov sa teda treba vyhnúť financovaniu environmentálnej politiky z verejných zdrojov, pretože by ju mali financovať samotní znečisťovatelia, pokiaľ sa dajú zistiť. Vo svojom prvom politickom vyhlásení o princípe „znečisťovateľ platí“ (odporúčanie rady (75/436/Euratom, ESUO, EHS a priložené oznámenie) komisia však ustanovila rad výnimiek z princípu "znečisťovateľ platí", ktoré upravuje aj článok 175(5) zmluvy².

V súčasnosti existujú značné rozdiely medzi členskými štátmi čo do uplatňovania uvedeného princípu. Bez konzistentného a homogénneho rámca platného pre celé spoločenstvo hrozí nebezpečenstvo nerovnakého zaobchádzania s členskými štátmi v oblasti využívania finančných prostriedkov spoločenstva, najmä pri rozhodovaní o miere pomoci.

Nedávne oznámenie spoločenstva o usmerňovaní programov v období 2000-2006 (COM(1999)344) ustanovilo základné prvky rámca na uplatňovanie uvedeného princípu:

- diferenciáciou miery pomoci by sa mal podporiť systém, prostredníctvom ktorého by environmentálne náklady súvisiace s odstraňovaním znečistenia a/alebo preventívnymi opatreniami znášali tí, čo znečistenie spôsobujú;
- uplatňovanie princípu „znečisťovateľ platí“ musí byť kompatibilné s cieľmi ekonomickej a sociálnej súdržnosti;
- mal by sa rozvíjať postupne a zahrnúť celý rad infraštruktúrnych sektorov, na ktoré sa vzťahuje financovanie z prostriedkov spoločenstva;
- mal by prihliadať na sociálnu prijateľnosť zavedenia poplatkov;

---

¹ Článok 29(1) c Nariadenia rady (ES) 1260/1999, ktoré ustanovuje všeobecné podmienky štrukturálnych fondov, článok 7(1) Nariadenia rady (ES) 1264/1999, ktorým sa mení Nariadenie (ES) č. 1164/94 o zriadení Kohézneho fondu, článok 6 (2) c Nariadenia rady č. 1267/1999 vytvárajúceho nástroj štrukturálnej politiky v období pred vstupom. Okrem toho článok 26 nariadenia, ktoré ustanovuje všeobecné podmienky štrukturálnych fondov, požaduje schvaľovanie veľkých projektov a poskytovanie informácií umožňujúcich vyhodnotiť implementáciu tohto princípu.

² Medzi výnimky patria vysoké krátkodobé náklady, regionálna a iná pomoc – pod podmienkou, že sa rešpektujú predpisy o štátnej pomoci. Ani ďalšie formy finančnej pomoci sa nepovažujú za formy, ktoré sú v rozpore s uvedeným princípom – napr. príspevky miestnym orgánom na výstavbu alebo prevádzkovanie environmentálnej infraštruktúry, ak sa príslušné náklady v krátkodobom horizonte nedajú plne pokryť z poplatkov od znečisťovateľov, ktorí túto infraštruktúru používajú; kompenzácia za obzvlášť vysoké náklady na zabezpečenie environmentálnej čistoty mimoriadne vysokého stupňa.

- mal by brať do úvahy ustanovenia zmluvy týkajúce sa uvážlivého a racionálneho využívania zdrojov, najmä vody a energie.

Tento dokument prináša návrhy praktických riešení, ktoré by sa mali použiť pri spolufinancovaní infraštruktúrnych aktivít prostredníctvom Kohézneho fondu, štrukturálnych fondov a ISPA v súlade s vyššie uvedenými aspektmi. Kľúčovým cieľom je podporiť rozsiahlejšie uplatňovanie princípu prostredníctvom diferenciácie miery pomoci a tak prispieť k efektívnejšiemu využívaniu verejných finančných prostriedkov a ochrane prírodných zdrojov. Zároveň je dôležité zabrániť diskriminácii a to tak, že pre členské štáty, ktoré princíp „znečisťovateľ platí“ začlenia medzi spolufinancované aktivity, sa stanoví nižšia miera pomoci než pre členské štáty, ktoré tak nerobia.

II. INFRAŠTRUKÚRNE AKTIVITY, NA KTORÉ SA ZAMERIAVAJÚ TIETO PROSTRIEDKY

Na infraštruktúrne aktivity v oblasti životného prostredia, dopravy a energetiky sa v súčasnom programovacom období vynakladá vyše 90% podpory spoločenstva pre oblasť infraštruktúry z Kohézneho fondu a štrukturálnych fondov. Vzhľadom na vplyv týchto aktivít na životné prostredie má uplatňovanie princípu „znečisťovateľ platí“ v týchto infraštruktúrnych sektoroch zásadný význam.

Na uplatnenie uvedeného princípu v týchto infraštruktúrnych sektoroch treba zaviesť systémy poplatkov. Cieľom týchto systémov by malo byť ukladanie poplatkov za využívanie infraštruktúry a znečisťovanie spôsobené infraštruktúrou. Užívatelia infraštruktúry by tak mali prispievať na náklady spojené so znižovaním znečisťovania, ako aj na náklady spojené s prevádzkou, údržbou a obnovou infraštruktúry. Keďže tieto poplatky sú istým zdrojom príjmov, majú súvislosť s mierou pomoci spoločenstva. Diferenciácia miery pomoci ustanovená v návrhoch nariadení je prepojená s celým radom faktorov, ako je napríklad schopnosť prevádzky vytvárať príjmy. Preto je dôležité neposudzovať uplatňovanie princípu „znečisťovateľ platí“ izolovane.

Legislatívne rámce na úrovni spoločenstva, ktoré upravujú ukladanie poplatkov v týchto sektoroch, sa nachádzajú na rôznom stupni rozpracovanosti (bližšie pozri prílohu 3). V oblasti odpadového hospodárstva existuje legislatíva požadujúca poplatky za zneškodňovanie odpadov už niekoľko rokov. Pokiaľ ide o vodu, právnym základom na ukladanie poplatkov bude navrhovaná rámcová smernica o vodohospodárskej politike, ku ktorej rada prijala spoločné stanovisko (9085/99-30.7.1999).

V oblasti dopravnej infraštruktúry sa Biela kniha komisie „Spravodlivé poplatky za využívanie infraštruktúry“ (COM(1998)466) zameriava na stanovenie celkového rámca na určovanie poplatkov v oblasti dopravnej infraštruktúry tak, aby sa vzťahoval aj na náklady spôsobené znečistením a ostatné sociálne náklady. Návrh legislatívy na implementáciu rámca bol navrhnutý pre všetky druhy infraštruktúry.

Pokiaľ ide o energetickú infraštruktúru, komisia stanovuje svoju politiku v oznámení z roku 1998 „Posilnenie environmentálnej integrácie v rámci energetickej politiky spoločenstva“ (COM(1998)571), podľa ktorého by sa externé náklady spojené s výrobou a spotrebou energie mali internalizovať pomocou vhodnej kombinácie daní a poplatkov.

III. JEDNOTLIVÉ SPÔSOBY UPLATŇOVANIA PRINCÍPU „ZNEČISŤOVATEĽ PLATÍ“ V RÁMCI AKTIVÍT SPOLUFINANCOVANÝCH ZO ŠTRUKTURÁLNYCH FONDŮV, KOHÉZNEHO FONDU A PROGRAMU ISPA

Metódy diferenciácie: Prístup k jednotlivým sektorom infraštruktúry v závislosti od legislatívneho rámca spoločenstva

Vyššie uvedená časť II a detailný popis v prílohe 3 ukazujú, že legislatívne rámce Európskeho spoločenstva vzťahujúce sa na poplatky za znečisťovanie sa v jednotlivých sektoroch infraštruktúry nachádzajú na rôznom stupni prepracovanosti. Komisia v tomto materiáli preto navrhuje rozlišovať spôsob uplatňovania princípu „znečisťovateľ platí“ v

- i) sektoroch, pre ktoré bol vytvorený legislatívny rámec
- ii) sektoroch, pre ktoré legislatívny rámec predbežne nebol vytvorený

Pokiaľ ide o podrobný spôsob diferenciácie miery pomoci:

- i) Tam, kde bol prijatý úplný legislatívny rámec spoločenstva pre ukladanie poplatkov (v súčasnosti to platí pre odpadové hospodárstvo), by sa miera pomoci spoločenstva mala diferencovať v závislosti od rozsahu, do akého systém poplatkov motivuje k účinnému využívaniu a udržiavaniu infraštruktúry a k spotrebe zdrojov v súlade s legislatívou spoločenstva. Podrobné spôsoby ustanovuje časť III 1.
- ii) V tých sektoroch infraštruktúry, kde sa legislatívny rámec pre ukladanie poplatkov za znečisťovanie ešte len vypracúva (v súčasnosti to je vodné hospodárstvo, doprava a energetika), by sa podľa návrhu komisie mala diferenciácia miery pomoci využiť na to, aby sa povzbudilo zavádzanie týchto systémov ukladania poplatkov. Začal by sa tak proces progresívneho rozširovania princípu „znečisťovateľ platí“ na všetky infraštruktúrne aktivity spolufinancované spoločenstvom.

V prvom kroku sa navrhuje, aby sa táto diferenciácia vzťahovala len na obmedzený počet druhov investícií do infraštruktúry v týchto troch sektoroch, t.j. v sektore dopravy a energetiky na investície, ktoré spadajú pod definíciu transeurópskych sietí a smernicu o veľkých spaľovacích zariadeniach³, smernicu o veľkých spaľovacích zariadeniach⁴, a v sektore vodného hospodárstva na investície, ktoré vymedzuje smernica o posudzovaní vplyvov na životné prostredie⁵ a návrh rámcovej smernice o vode. Podrobné spôsoby ustanovuje bod 2. Hneď po prijatí legislatívneho rámca sa na tieto sektory budú vzťahovať ustanovenia bodu 1.

---

³ Ide o infraštruktúru, ktorá spadá pod definíciu transeurópskych sietí, ktoré vymedzujú usmernenia prijaté rozhodnutiami 1692/96/EC Európskeho parlamentu a rady z 23. júla 1996 o usmerneniach spoločenstva týkajúcich sa rozvoja transeurópskej Transportnej siete (OJ L 228 z 9.9.1996, s. 1), a 1254/96/ES Európskeho parlamentu a rady z 5. júna 1996 ustanovujúceho súbor usmernení týkajúcich sa transeurópskych energetických sietí (OJ L 161 z 29.6.1996).

⁴ Ide o infraštruktúru, ktorá spadá pod smernicu rady 88/609/EHS z 24. novembra 1988 o obmedzení emisií určitých znečisťujúcich látok z veľkých spaľovacích zariadení do ovzdušia (OJ L 336 zo 7.12.1988).

⁵ Smernica rady 85/337/EHS z 27. júna 1985 o posudzovaní vplyvu určitých verejných a súkromných projektov na životné prostredie v znení smernice rady 97/11/ES z 3. marca 1997.

1. Infraštruktúrne aktivity s legislatívnym rámcom ES pre spoplatnenie princípu „znečisťovateľ platí“⁶

a) Poplatky založené na spotrebe zdrojov

Tam, kde je súčasťou financovania infraštruktúrneho projektu systém poplatkov založený na skutočnej spotrebe zdrojov, ktorý zahŕňa aj náklady na údržbu a prevádzku a väčšinu nákladov na odpisy⁷, by bolo vhodné uplatňovať „normálnu“ mieru pomoci s prihliadnutím na ďalšie kritériá diferenciácie miery pomoci ustanovené v jednotlivých nariadeniach o používaní fondov.

b) Nedostatočné poplatky

Tam, kde je súčasťou financovania projektu aj systém poplatkov (napr. nízke paušálne poplatky), ktoré nezodpovedajú skutočnej spotrebe zdrojov a nezabezpečujú finančné prostriedky potrebné na riadnu údržbu infraštruktúry, ani nepokrývajú prevádzkové náklady a väčšiu časť nákladov na odpisy, by sa miera pomoci mala znížiť. V týchto prípadoch by mala maximálna miera pomoci za normálnych okolností zodpovedať miere ustanovenej v prvom stĺpci tabuľky v prílohe 1. (Tieto miery sú rovnaké ako miery stanovené pre rôzne typy regiónov v článku 29.4(a) všeobecného nariadenia).

V prípade, že tieto poplatky nepokrývajú ani náklady na údržbu a prevádzku infraštruktúry, by spoločenstvo nemalo poskytovať spolufinancovanie projektu.

c) Absencia systému poplatkov

Ak financovanie projektu nezahŕňa žiadne poplatky súvisiace s uplatňovaním princípu „znečisťovateľ platí“⁸, príslušná aktivita by nemala mať nárok na spolufinancovanie spoločenstvom. Pri tomto rozhodovaní by sa prirodzene malo prihliadať aj na podmienky ustanovené v časti I tohto materiálu a v COM (1999)344.

d) Osobitné prípady, v ktorých je potrebná určitá flexibilita

- V prípade projektov s príliš nízkymi alebo neexistujúcimi poplatkami (t.j. projektov, na ktoré sa vzťahujú vyššie uvedené odseky b) a c)), pri ktorých sa však zodpovedný orgán pevne zaviazal zaviesť do stanoveného termínu overiteľný systém poplatkov vychádzajúci zo

---

⁶ Poplatkami ukladanými v rámci princípu „znečisťovateľ platí“ sa rozumejú finančné čiastky požadované od užívateľov služieb, ktoré

- (i) sa využívajú na úhradu nákladov na zabezpečovanie týchto služieb a
- (ii) sú priamo alebo nepriamo prepojené s mierou reálnej spotreby

⁷ Odpisové náklady v tomto prípade znamenajú, že poplatky by mali byť dostatočne vysoké na to, aby vytvorili dostatočné finančné prostriedky na uhradenie obnovy infraštruktúry po skončení jej normálnej životnosti.

⁸ Patria sem situácie, keď je spod poplatkov oslobodená celá kategória najväčších užívateľov služieb.

spotreby zdrojov (podľa a)), by nemalo byť nutné pristúpiť k zníženiu miery pomoci.

- V prípade infraštruktúrneho projektu so zmiešaným využívaním (napríklad podnikateľskými subjektmi aj domácnosťami) by poplatky uložené podnikateľským subjektom mali pokrývať aj náklady spojené s odstraňovaním znečistenia spôsobeného týmito podnikateľskými subjektmi.

2. Infraštruktúrne aktivity, kde sa vyvíja legislatívny rámec ES pre spolplatnenie znečisťovania

a) Typy infraštruktúrnych projektov

Infraštruktúrne projekty, pri ktorých by sa v tejto etape mala diferencovať miera pomoci v závislosti od uplatňovania princípu „znečisťovateľ platí“, sú tieto:

Vodohospodárska infraštruktúra⁹

Vodohospodárske služby, čistiarne odpadových vôd, zariadenia na prenos vodných zdrojov medzi povodiami riek, systémy na čerpanie podzemných vôd, priehrady a ostatné zariadenia na zadržiavanie alebo uskladňovanie vody,

Dopravná infraštruktúra¹⁰

Diaľnice a ostatné cesty (výstavba a rozširovanie), železničné trate, prekladiská medzi rôznymi druhmi dopravy a intermodálne terminály, letiská, prístavná infraštruktúra;

Energetická infraštruktúra¹¹

Tepelné elektrárne a ostatné spaľovacie zariadenia, plynovody a ropovody, nadzemné elektrické vedenia.

b) Diferenciácia miery pomoci

V prípadoch, keď takéto infraštruktúrne projekty spolufinancuje spoločenstvo, by mala byť miera pomoci upravená tak, aby sa podporilo zavedenie systémov poplatkov. Tieto systémy poplatkov by mali byť buď úmerné sociálnym marginálnym výrobným nákladom, vrátane

---

⁹ Ako podrobne ustanovujú prílohy k smernici 85/337 (okrem vodohospodárskych služieb, ktoré sa definované v návrhu rámcovej smernice o vodohospodárskej politike)

¹⁰ Ide o infraštruktúru, ktorá spadá pod definíciu transeurópskych sietí vymedzených v usmerneniach prijatých rozhodnutiami 1692/96/ES Európskeho parlamentu a rady z 23. júla 1996 o usmerneniach spoločenstva týkajúcich sa rozvoja transeurópskej dopravnej siete (OJ L 228 z 9.9.1996, s. 1).

¹¹ Ide o infraštruktúru, ktorá spadá pod definíciu transeurópskych sietí vymedzených v usmerneniach prijatých rozhodnutiami 1254/96/ES Európskeho parlamentu a rady z 5. júna 1996 o usmerneniach spoločenstva týkajúcich sa rozvoja transeurópskej siete v sektore energetiky (OJ L 161 z 29.6.1996) a pod smernicu rady 88/609/EHS z 24. novembra 1988 o obmedzovaní emisií určitých znečisťujúcich látok z veľkých spaľovacích zariadení do ovzdušia (OJ L336 zo 7.12.1988).

environmentálnych nákladov a nákladov spojených s nedostatkom zdrojov v prípade vody, alebo by sa mali vypočítat' tak, aby ovplyvnili rozhodovanie o výbere spomedzi jednotlivých možností (napríklad v prípade dopravy systém poplatkov zvyhodňujúci menej znečisťujúce metódy). Bolo by možné vyhodnotiť aj funkčné prepojenie s rozpočtovými nákladmi vynaloženými v prospech životného prostredia. Pretože poplatky budú prinášať určité príjmy, za normálnych okolností by sa mali spájať s nižšou mierou pomoci spoločenstva než sú horné limity stanovené v nariadeniach o štrukturálnych fondoch, Kohéznom fonde a ISPA. Zároveň by sa pri stanovovaní miery pomoci malo prihliadať na podmienky pre zavádzanie systémov poplatkov v zmysle princípu „znečisťovateľ platí“, ustanovené v časti I a v COM(1999)344. Okrem toho jednotlivé navrhované spôsoby diferenciacie zohľadňujú len faktor „znečisťovateľ platí“. Nariadenia o fondoch ustanovujú rad ďalších kritérií, ktoré treba tiež brať do úvahy pri stanovovaní miery pomoci, najmä schopnosť prevádzky generovať príjmy presahujúce výšku nákladov spojených s nápravou škôd spôsobených znečisťovaním.

Spôsoby využívania štrukturálnych fondov

V prípadoch využívania štrukturálnych fondov na vyššie uvedené investície do sektorov vodného hospodárstva, dopravy a energetiky by východiskom pre stanovenie miery pomoci spoločenstva mala byť limitná hodnota stanovená pre infraštruktúrne investície v článku 29.4(a) Všeobecného nariadenia o štrukturálnych fondoch (t.j. limitné hodnoty pre investície prinášajúce značné príjmy). Miera pomoci by teda za normálnych okolností nemala presiahnuť tieto limitné hodnoty (pozri prvý stĺpec v tabuľke prílohy 1).

Avšak tam, kde existujú systémy poplatkov a kde možno hodnoverne (a v súlade s kritériami ustanovenými v bode I tohto dokumentu) preukázať, že tieto systémy neprinášajú iné príjmy ako príjmy potrebné na pokrytie nákladov na prevádzku a údržbu a nákladov na odpisy, by sa miera pomoci mohla zvýšiť v medziach celkového limitu pre infraštruktúru ustanoveného v článku 29 Všeobecného nariadenia (pozri druhý stĺpec v tabuľke prílohy 1).

Spôsoby využívania Kohézneho fondu a fondu ISPA

V prípade projektov, na ktoré sa vzťahuje Kohézny fond a ISPA, sa rozhodnutie o uplatňovaní princípu „znečisťovateľ platí“ prijme v úzkej súčinnosti s členským štátom/kandidátskou krajinou. Bolo by taktiež vhodné, keby komisia a členský štát/kandidátska krajina používali ako východisko limitné hodnoty uplatňované pri aktivitách prinášajúcich značné príjmy. Na tieto prípady by sa vzťahoval limit stanovený pre regióny Cieľa I Kohézneho fondu v článku 29.4 (a) Všeobecného nariadenia o štrukturálnych fondoch (pozri prvý stĺpec v tabuľke prílohy 1).

Tam, kde existujú systémy poplatkov a kde možno preukázať, že tieto systémy neprinášajú iné príjmy ako príjmy potrebné na pokrytie nákladov na prevádzku, údržbu a odpisy, by bolo možné zvýšiť mieru pomoci v medziach celkových limitov ustanovených v článku 7 nariadenia o Kohéznom fonde a článku 6 nariadenia o ISPA (pozri druhý stĺpec tabuľky prílohy 1).

IV. IMPLEMENTÁCIA

V rámci partnerstva má komisia záujem viesť podrobné diskusie s členskými štátmi o tom, ako možno implementovať tieto spôsoby uplatňovania princípu „znečisťovateľ platí“. V súvislosti s ďalším programovacím obdobím na roky 2000-06 a najmä s prípravou nových Rámcov pomoci spoločenstva (CSF) by členské štáty mali komisii poskytnúť analýzu súčasnej situácie, pokiaľ ide o uplatňovanie princípu „znečisťovateľ platí“, a na základe tejto analýzy sa zaviazat' k prísnejšiemu uplatňovaniu tohto princípu stanovením zmysluplných cieľov dosiahnuteľných v prvej časti programovacieho obdobia (do 3-4 rokov). Sektory, pre ktoré existuje platná legislatíva spoločenstva, by mali prijať minimálne záväzok, že napravia situácie uvedené v bode I, odsek b) a c) časti III (strana 9). Ku koncu tohto prvého obdobia v polčase programu by sa malo urobiť konkrétne hodnotenie, ktoré umožní posúdiť výsledky a určiť východiská pre širšie a dôslednejšie uplatňovanie uvedeného princípu. V každom prípade je z pohľadu komisie dôležité, aby sa pri uplatňovaní uvedeného princípu zabezpečilo rovnaké zaobchádzanie s členskými štátmi pri stanovovaní miery pomoci z jednotlivých fondov, najmä s prihliadnutím na rozdielne rozhodovacie procedúry uplatňované pri určovaní miery pomoci poskytovanej v rámci jednotlivých finančných nástrojov uvedených v prílohe 2.

Postupnou implementáciou týchto spôsobov v nadchádzajúcom programovacom období 2000-2006 v rámci úzkej spolupráce medzi komisiou a členskými štátmi bude možné zabezpečiť rozsiahlejšie a kvalitnejšie uplatňovanie tohto princípu zmluvy. Zároveň je súčasťou procesu začleňovania ochrany a zlepšovania životného prostredia do kohezných politiky. Tento návrh na uplatňovanie princípu „znečisťovateľ platí“ zodpovedá prístupu „postupných krokov“, prostredníctvom ktorého sa zabezpečí plný súlad s cieľmi hospodárskej a sociálnej súdržnosti.

PRÍLOHA 1

Štrukturálne fondy, Kohézny fond a ISPA

Navrhovaná diferenciácia miery pomoci v závislosti od uplatňovania princípu „znečisťovateľ platí“ pri aktivitách súvisiacich s vodohospodárskou, dopravnou a energetickou infraštruktúrou

v období 2000-06

A. Štrukturálne fondy

Typy Región/ krajina	Minimálna miera	Maximálna miera
	% celkových oprávnených nákladov	% celkových oprávnených nákladov
Cieľ 1	40	75
Cieľ 1 Región Kohézneho fondu	50	80
Cieľ 1 Región Kohézneho fondu Ultra- okrajový	50	85
Cieľ 2	25	50

B. Kohézny fond a ISPA

Typy Región/ krajina	Minimálna miera	Maximálna miera
	% celkových verejných výdavkov	% celkových verejných výdavkov
Krajina Kohézneho fondu	50	80-85
Kandidátska krajina	50	75 85 vo výnimočných prípadoch

PRÍLOHA 2

Rozhodnutia o miere pomoci

Jednotlivé fondy spoločenstva uplatňujú rôzne postupy pri rozhodovaní o miere pomoci v programovacom období 2000-06:

- a) V prípade operačných programov štrukturálnych fondov zodpovedné orgány rozhodujú o použitej miere pomoci.
V prípade podpory veľkého projektu s oprávnenými nákladmi aspoň vo výške 50 miliónov euro sa do rozhodovania o miere pomoci zapája aj komisia. Podľa článku 26 (3) všeobecného nariadenia má komisia právo zmeniť výšku pomoci spoločenstva, ktorú navrhol členský štát.
- b) V prípade Kohézneho fondu komisia prijíma projekty a určuje mieru pomoci v spolupráci s členským štátom.
- c) V prípade predvstupového nástroja ISPA komisia prijíma projekty a rozhoduje o miere pomoci na základe posudku riadiaceho výboru.

PRÍLOHA 3

Legislatívny rámec spoločenstva pre uplatňovanie princípu „znečisťovateľ platí“

1. Všeobecný rámec

Princíp „znečisťovateľ platí“ je jedným zo základných princípov environmentálnej politiky spoločenstva a platí pre územie celej Európy. Objavil sa hneď v prvom environmentálnom akčnom programe spoločenstva (1973), bol predmetom odporúčania rady z roku 1975, ďalej sa rozvíjal v kontexte štátnej pomoci od konca sedemdesiatych rokov minulého storočia a po prvý raz sa objavil v zmluve z roku 1987 po prijatí Jednotného európskeho aktu¹². Článok 174 odsek 2 Zmluvy o ES dnes ustanovuje, že politika spoločenstva v oblasti životného prostredia „bude založená na ... princípe... že znečisťovateľ by mal platiť“.

Odporúčanie rady 75/436/Euratom, ESUO, EHS týkajúce sa alokácie nákladov a konania verejných orgánov v environmentálnych otázkach bolo východiskom pre vytvorenie právnej základne pre princíp „znečisťovateľ platí“. Odporúča členským štátom dosiahnuť súlad s princípmi a pravidlami obsiahnutými v sprievodnom oznámení komisie.

Kľúčové prvky oznámenia z roku 1975

- Definícia „znečisťovateľa“ zahŕňa subjekty, ktoré spôsobujú priame alebo nepriame ekologické škody. Znamená to, že tento pojem je širší než len vypúšťanie alebo emisie znečisťujúcich látok.
- Ako hlavné nástroje sa v ňom vymedzujú normy a poplatky, ako aj ich kombinácia.
- Poplatky majú podľa tohto oznámenia dve funkcie (stimulačnú a prerozdelenia); v oznámení sa uvádza, že znečisťovatelia majú povinnosť znášať „poplatky“.
- Ustanovuje sa v ňom rad výnimiek z uplatňovania princípu „znečisťovateľ platí“ (vysoké krátkodobé náklady; regionálna a iná pomoc – pod podmienkou, že sa rešpektujú predpisy o štátnej pomoci).
- Ustanovuje niektoré formy finančnej pomoci, ktoré nie sú v rozpore so zásadou „znečisťovateľ platí“ (príspevky miestnym orgánom na výstavbu alebo prevádzkovanie environmentálnej infraštruktúry, ak sa príslušné náklady v krátkodobom horizonte nedajú plne pokryť z poplatkov od znečisťovateľov, ktorí túto infraštruktúru používajú; kompenzácia za obzvlášť vysoké náklady na zabezpečenie environmentálnej čistoty mimoriadne vysokého stupňa).

---

¹² Jednotný európsky akt hovorí o princípe „znečisťovateľ platí“ ako o jednom z princípov, na ktorých je postavená environmentálna politika. Maastrichtská zmluva taktiež odkazuje na tento princíp v článku 175.5, ktorý sa týka možnosti financovania opatrení environmentálnej politiky spoločenstva z Kohézneho fondu. Táto možnosť sa nedotýka princípu, že znečisťovateľ by mal platiť.

2. Špecifické ustanovenia

Od prijatia odporúčania rady v roku 1975 sa vo vypracúvaní legislatívneho rámca spoločenstva pre uplatňovanie princípu „znečisťovateľ platí“ dosiahol len obmedzený pokrok. Komisia však predložila rad koncepčných dokumentov týkajúcich sa tohto princípu, a v súčasnosti existuje niekoľko legislatívnych návrhov komisie, najmä v oblasti životného prostredia a dopravy, ktorých prijatím by sa rozšírila jeho pôsobnosť.

a) **Životné prostredie**

Článok 15 smernice 75/442/EHS (najnovšie znenie) o hospodárení s odpadom ustanovuje povinnosť členských štátov zaviesť systém poplatkov za zneškodňovanie odpadu:

„V súlade s princípom „znečisťovateľ platí“ musia náklady na zneškodňovanie odpadu znášať:

- vlastník odpadu, s ktorým nakladá subjekt určený na zber odpadu alebo podnik podľa článku 9 a/alebo
- predchádzajúci vlastníci alebo výrobcovia produktu, z ktorého odpad pochádza.“

Pokiaľ ide o vodu, návrh rámcovej smernice o vodohospodárskej politike, ku ktorej rada zaujala spoločné stanovisko (9085/99-30.07.1999), obsahuje zmienku o poplatkoch za vodu; po úplnej implementácii členskými štátmi by mala tvoriť právny základ pre poplatky pokrývajúce náklady spôsobené znečistením. Článok 9(1) spoločného stanoviska uvádza:

„Členské štáty budú brať do úvahy princíp náhrady nákladov na zabezpečenie služieb vodného hospodárstva, vrátane environmentálnych nákladov a nákladov na zdroje, s prihliadnutím na ekonomickú analýzu vykonanú podľa prílohy IIIa a najmä v súlade s princípom „znečisťovateľ platí“. Členské štáty môžu pritom prihliadať na sociálne, ekonomické a environmentálne aspekty náhrady, ako aj na geografické a klimatické podmienky dotknutého regiónu (regiónov).“

[Komisia už niekoľko rokov uvažuje o vytvorení rámca Európskeho spoločenstva pre riešenie problému environmentálnej zodpovednosti a v krátkom čase predloží Bielu knihu o tejto problematike. Environmentálna zodpovednosť je spôsobom a prostriedkom, ako donútiť znečisťovateľov napraviť spôsobené škody alebo zaplatiť nápravu].

b) **Doprava**

Komisia nedávno prezentovala Bielu knihu (COM(1998)466) nazvanú „Spravodlivé poplatky za využívanie infraštruktúry“, ako jeden z krokov nadväzujúcich na Zelenú knihu „K spravodlivej a účinnej tvorbe cien v doprave“ z roku 1975. Jej cieľom je vytvoriť celkový rámec pre ukladanie poplatkov za dopravnú infraštruktúru a príslušný časový harmonogram. Podľa princípov, ktoré sú základom prístupu spoločenstva, by užívateľ mal platiť za používanie infraštruktúry, pričom výška poplatkov by mala byť prepojená s marginálnymi sociálnymi nákladmi. Tieto premenlivé náklady vyjadrujú náklady spojené s používaním infraštruktúry jednotlivými dopravnými prostriedkami, vrátane „externých nákladov“, akými sú dopravné zápchy, znečisťovanie a dopravné nehody. Biela kniha navrhuje postupný prístup k vytvoreniu rámca pre zavedenie poplatkov v období 1998-2004.

Medzi krátkodobé priority Bielej knihy patrí rozvoj metodológií (spoločne s členskými štátmi) na meranie marginálnych nákladov a urýchlené prijatie existujúcich návrhov komisie o ukladaní poplatkov. Patrí sem aj revízia smernice „Eurovignette“ 93/89 (COM(1996)331) o poplatkoch za využívanie cestnej infraštruktúry, ku ktorej rada nedávno prijala spoločné stanovisko a ktorá zavádza koncepciu umožňujúcu diferenciáciu cestných poplatkov v závislosti od environmentálnych kritérií. Medzi návrhy týkajúce sa ostatných typov dopravy patrí návrh poplatkov za používanie železničnej infraštruktúry (COM(1998)480) a letísk (COM(1997)154) a návrh smernice o prístavných zariadeniach v súvislosti s odpadom vznikajúcim na lodiach a rezíduami ich nákladu (COM(1998)452), ktorá požaduje, aby sa v prístavoch nachádzali zariadenia, kde by mohli lode vykladať odpad a rezíduá. Návrh požaduje zaviesť systém poplatkov, prostredníctvom ktorého by sa od lodí kotviacich v prístavoch vyberal príspevok značnej výšky na prevádzku zariadení a na zneškodňovanie odpadov a rezíduí.

Medzi ďalšie plány patrí revidovanie nariadenia 1107/70 o poskytovaní pomoci v oblasti dopravy. Mala by umožniť poskytnutie pomoci v rámci odškodnenia za nepreplatené externé environmentálne náklady, ktoré spôsobili ostatné konkurenčné druhy dopravy v prípade, že v celom rezorte dopravy neexistujú žiadne poplatky, aby sa tak internalizovali externé náklady v súlade s princípmi uvedenými v Bielej knihe. Po druhé, mali by sa revidovať usmernenia o transeurópskych dopravných sieťach; kľúčovým prvkom sa pritom pravdepodobne stane uplatňovanie strategického environmentálneho hodnotenia (SEA). V strednodobom horizonte sa napokon plánuje prijať aj smernicu o poplatkoch za prístavnú infraštruktúru, pričom výška poplatkov bude prepojená tak s používaním infraštruktúry, ako aj s externými nákladmi.

c) Energetika

Celkový právny rámec pre uplatňovanie princípu „znečisťovateľ platí“ v energetickej politike na úrovni Európskeho spoločenstva neexistuje, hoci v nedávnom rozhodnutí o revidovaní Piateho environmentálneho akčného programu sa spoločenstvo zaviazalo podporovať internalizáciu externých nákladov spojených s výrobou a spotrebou energie (článok 2(3)a rozhodnutia 2179/98/EC). Nedávne oznámenia komisie o „Posilnení integrácie životného prostredia v rámci energetickej politiky spoločenstva“ (COM(1998)571) a o „Energetickej účinnosti v Európskom spoločenstve – k stratégii racionálneho využívania energie“ (COM(1998)246) obhajujú názor, že poplatky za infraštruktúru by mali za normálnych okolností odzrkadľovať marginálne náklady v mieste jej používania a že externé náklady spojené s výrobou a spotrebou energie by sa mali internalizovať prostredníctvom vhodných kombinácií daní a poplatkov.